CHARLIE CHAPLINS

Diktatoren

DRAMATISERET AF NIKOLAJ CEDERHOLM

11. APRIL – 15. JUNI 2019
ODENSE TEATER/AALBORG TEATER

Odense Teater

CHARLIE CHAPLINS

Diktatoren

DRAMATISERET AF NIKOLAJ CEDERHOLM

Instruktion
Nikolaj Cederholm

Scenografi
Kim Witzel

Kostumedesign
Line Bech

Koreografi
Anja Gaardbo

Slapstick-konsulent
Kasper Ravnhøj

Musikkonsulent
Kåre Bjerkø

Lysdesign
Henrik Kegnæs Spangsbo

Lyddesign
Kristian Kühnel

Assisterende instruktør
Malene Begtrup

Medvirkende

Olaf Johannessen
Charlie og Hynkel

Natalí Vallespir Sand
Hannah, Attolico og mange flere

Jesper Hyldegaard
Fortæller, Hr. Grünbaum og mange flere

Anders Gjellerup Koch
Heering, Hr. Mann og mange flere

Peter Zandersen
Schultz og mange flere

Benjamin Kitter
Garbage og mange flere

Peder Dahlgaard
Napolini og mange flere

Mathias Sprogøe Fletting
Mange flere

Joakim Lind Tranberg
Endnu flere

Olivier Antunes
Pianist og arrangør

Forestillingen varer ca.
2 timer og 30 minutter inkl. pause

DIKTATOREN præsenteres i samarbejde med Nørrebro Teater

THE GREAT DICTATOR
© Roy Export S.A.S. All Rights Reserved.
Charlie Chaplin™ is a trademark and/
or service marks of Bubbles Inc.
SA and/or Roy Export S.A.S. used with
permission. Charlie Chaplin™ ©
Bubbles Incorporated SA 2017.

Charlie Chaplin

(1889-1977)

Den britisk-amerikanske skuespiller, manuskriptforfatter, filminstruktør og komponist Charlie Chaplin betragtes som et af filmhistoriens største ikoner. Efter i en tidlig alder at have optrådt i varietéer og pantomimer indspillede han i 1914 sin første stumfilm *Chaplin som journalist*. Senere samme år fik han sit afgørende gennembrud i filmen *Chaplin vil fotograferes*, hvor han introducerede den kendte vagabondfigur med karakteristisk gangart, lille overskæg, bowlerhat og stok. I 1914 debuterede han desuden som filminstruktør med *Chaplin som søvngænger*, og allerede i 1915 ansås han for at være Hollywoods førende komiker. Centrale film som *Charlies plejebarn* (1921) og *Guldfeber* (1925) fulgte, og i 1928 modtog han sin første æres-Oscar for sin samlede indsats for filmkunsten.

Chaplin brugte gerne humoren og satiren til at pege kritisk på samtidens politiske og sociale forhold. Ved talefilmens opståen i 1927 var Chaplin skeptisk, da han mente, at film først og fremmest skulle være pantomime. Han fortsatte da også med at producere stumfilm, bl.a. *Byens lys* (1931) og *Moderne tider* (1936). Fra sidstnævnte stammer den nok mest kendte filmmelodi, som Chaplin komponerede – *Smile*, der er blevet genindspillet af bl.a. Nat King Cole og Michael Jackson.

Efter nogle år overgav Chaplin sig dog til talefilmen, og i 1940 kunne publikum for første gang høre hans stemme i DIKTATOREN. Filmen var en satire over Hitler og nazismens fremmarch i Europa og bortset fra stor succes i USA og England, mødte den en del modstand i starten. Hitler forbød filmen i Tyskland og i de tyskbesatte lande, men menes alligevel selv at have set den hele to gange. Efter krigen var Frankrig først med premiere allerede i 1945, og Danmark fulgte i 1947. I Tyskland blev filmen af politiske årsager ved med at være forbudt indtil 1958, og i Spanien blev den først frigivet efter Francos død i 1975. DIKTATOREN blev nomineret til fem Oscars, men vandt ingen.

Under 1950'ernes Mccarthyisme i USA blev Chaplin anklaget for at være kommunist og måtte i 1952 forlade landet. Han flyttede til Schweiz, hvor han fortsatte sin karriere og bl.a. instruerede *Rampelys* (1952) samt sin sidste film *Grevinden fra Hong Kong* (1967). Først i 1972 vendte Chaplin tilbage til USA for at modtage sin anden æres-Oscar. I 1975 blev han adlet af den engelske dronning Elizabeth 2., og to år senere døde han som 88-årig i Schweiz.

Foto // Nørrebro Teater / Büro Jantzen

Foto // Nørrebro Teater / Büro Jantzen

INTERVIEW

»Chaplin er et af mine rigtig store idoler«

Lige siden instruktør og dramatiker Nikolaj Cederholm var dreng, har han været fan af Charlie Chaplin. Nu har han forvandlet en af Chaplins største film til teater, vi har mødt ham til en snak om Chaplin og Hitler, satire, demokrati og humanisme.

Hvorfor er det interessant for dig som instruktør og dramatiker at omsætte en film fra 1940 til teater i dag?
DIKTATOREN startede sit liv som en satire over et dengang nulevende statsoverhoved, nemlig Hitler. Chaplin begyndte at skrive manuskriptet i 1937 blot få år efter, at Hitler var kommet til magten, men inden 2. Verdenskrig var startet.

Filmen var Chaplins advarsel til verden om, at denne her mand kunne finde på hvad som helst, men verden lyttede ikke. I hvert fald ikke i tilstrækkelig grad for krigen blev jo en realitet.

Begivenhederne under og efter 2. Verdenskrig har forvandlet Hitler til inkarnationen af en ond og vanvittig diktator. Det er vi alle sammen enige om på forhånd, og derfor er det ikke muligt at lave satire over ham i dag. Man kan ikke forestille sig, at nogen går ud af teatersalen og siger: "Jeg synes godt nok, at de var lidt for hårde ved Hitler". På den måde er historien i DIKTATOREN forandret i vore dage, hvor den er blevet til en allegori over alle tiders nationalistiske ledere og folkeforførere. Det er netop, hvad vi kan bruge DIKTATOREN til i dag, hvor vi nøjagtig som i 1930'erne ser store og stærke nationalistiske bevægelser, der kommer til magten ved hjælp af demokratiet. Det svarer til, at man i dag lavede en film, der latterliggjorde Trump eller Putin. Hitler blev jo valgt til magten, ligesom Trump er blevet valgt til magten. For uanset om man kan lide det eller ej, så er det demokratiet selv – folket, dem der stemmer – der vælger nogle ledere, som eroderer det samfundssystem, der holder civilisationen oppe.

Det var det, der skete i Tyskland i 1930'erne, og selv dengang var det svært at forstå, hvordan det overhovedet kunne lade sig gøre. Hvordan kunne der i så højt udviklet en stat dukke en løgnagtig politisk leder op og overtage magten i løbet af ganske kort tid?

Hvorfor var der ikke nogen, der stoppede ham? Det minder frygtindgydende meget om, hvad der sker i USA lige nu – også selvom nationalismen i vore dage har en anden baggrund end i 1930'erne.

Hvad er det for en historie, som publikum kommer til at opleve i DIKTATOREN?
Det er til dels den lille mands kamp mod det uretfærdige, undertrykkende samfund med den heltemodige barber, der ligesom alle os andre også er bange, men som prøver at gøre det rigtige og det gode. Samtidig er det en historie om en indbildsk diktator, som har fået for meget magt og bruger den forkert. Chaplins film er kendt for at være humanistisk på et tidspunkt lige der i 1940, hvor der virkelig var grund til at påkalde sig humanismens værdier. I dag står vi snarere et sted, hvor vi har indset, at selv humanismen, Vestens måske bærende moralske ideologi, er fejlbefængt, fordi den sætter mennesket over alt andet levende. Efterhånden kan man godt forstå, at det ikke holder i længden, og hvis vi bliver ved med det, så uddør vi sammen med alt andet levende på jorden. Så man kan sige, at vi bevæger forestillingen videre ud i fremtiden, men prøver at være hundrede procent tro over for den ånd, som Chaplin skabte filmen i.

Filmen er berømt for sine store taler. Hvordan har du arbejdet med talerne i forestillingen?
Der er tre store taler i DIKTATOREN. De første to bliver holdt af Hynkel, og her har jeg været på jagt i Hitlers taler for at finde ud af, hvad han egentlig sagde noget om. I den ene tale tordner han mod jøderne, og der er et skatkammer af ubehageligheder at hive frem. Meget af det, Hitler slår på i forhold til jøderne, er interessant, fordi det vækker voldsom genklang til synspunkter, som vi hører i vore dage i debatten om mennesker fra andre kulturer. Yderligere har jeg valgt at fokusere på, om Hitler også sagde noget fornuftigt – havde han også noget at tilbyde? Det havde han nok indimellem, men han talte selvfølgelig primært om ting, som vi ikke alle kan være enige i, men som vi ikke desto mindre har partier, der siger i dag. Jeg ved ikke, om det i sig selv er inkriminerende, at man siger det samme som Hitler, men det er i hvert fald tankevækkende at høre Hitler sige ord til andet, hvad Dansk Folkeparti siger i dag. Folk har bare glemt, at det også var det, Hitler sagde.

Den tredje og sidste tale holdes af barberen, da han til slut bliver forvekslet med Hynkel. I denne tale i filmen træder komikeren og mennesket Charlie Chaplin selv frem bag sine roller – han stirrer ind i kameraet og taler personligt og direkte til folk.

Hvilke kunstneriske overvejelser har du gjort dig i forhold til at arbejde med et af Chaplins værker?
Fra jeg var helt lille, har jeg været fan af Chaplin og forsøgt at efterligne ham ved at gå og bevæge mig ligesom ham. Han er en af dem, som har haft allermest indflydelse på, hvad jeg laver i dag. Med andre ord er han et af mine rigtig store idoler. Hans filosofi om, at man når længst ved at bruge humor, og at man ved hjælp af grinet kan få fortalt nogle ting, som folk måske ellers ville stivne over, synes jeg, er fantastisk.

Chaplin er også beundringsværdig, fordi han kunne så meget – skrive, komponere musik, instruere, spille skuespil og alle de fysiske ting, som han var i stand til. Og så besad han en bestemt charme og sødme – man kunne simpelthen bare godt lide ham, mens han gjorde de vildeste ting. Det er alt sammen noget, der gør hans værk svært at arbejde med, men det er også fantastisk at få muligheden. Chaplin har jo ikke skrevet teaterstykker og er altså ikke en, som teaterfolk normalt kommer til at arbejde med.

Chaplins liv tog på mange måder en kedelig drejning, da han måtte rejse fra USA i 1950'erne. Han kom først tilbage til USA for at modtage en æres-Oscar i 1972, hvilket var fem år før han døde i Schweiz. Her blev hans lig faktisk gravet op og stjålet af to ligrøvere, som forsøgte at presse penge af hans enke. Hun udtalte, at Chaplin ville have været død af grin, hvis han havde hørt om det – og nægtede at betale. Derfor måtte de to ligrøvere køre rundt med Chaplin i tre måneder.

Det er en bizar, men også opløftende tanke, at dette menneske, som havde brugt et helt liv på at falde på halen og lave slapstick, slet ikke kunne holde op igen, og selv efter sin død spillede han videre i denne klassiske død mand-rutine, hvor han dinglede rundt mellem to svindlere i en bil, mens de prøvede at få det til at se ud som om, at alt var i den skønneste orden. Til sidst smed de Chaplins lig ved Genevesøen, hvor han blev begravet igen – denne gang i en betonkiste, så man var sikker på, at han ville ligge stille for resten af pengene.

Det er grundlæggende sjovt at arbejde med Chaplin. F.eks. i forhold til at skulle arbejde med Shakespeare eller Tjekhov eller nogle af de andre, så er det meget mere friskt og nyt at arbejde med Chaplin, fordi ingen har lavet ham før. I øvrigt er det også sjovt, at Chaplin og Hitler ikke alene har et lille skæg og en lille statur til fælles. De er også født samme år med fire dages mellemrum. Så de er to fuldstændig parallelle karakterer – de havde bare forskellige interesser, kan man sige.

Hvad håber du, at publikum tager med sig hjem, når de har set forestillingen?
Jeg har på en måde overhovedet ingen anelse om, hvad det er, publikum skal tage med sig hjem. Hver eneste gang man går i teatret, så handler det først og fremmest om at være menneske. Og det ligger lige så meget i nogle akkorder på klaveret eller i en armbevægelse, som det ligger i replikkerne, og hvad historien handler om. Selve udtrykket og det man egentlig oplever, når man forhåbentlig sidder og vrider sig af grin, det er meget rigere end bare en historie.

Jeg vil tro, at en allegori som denne her peger på nogle sammentræf mellem nogle historiske perioder. Så ud over at man kan nyde DIKTATOREN, som det den er, altså Chaplins værk i en teaterudgave, så trækker den også tråde mellem vores tid og den tid, som Chaplin skabte filmen i. Hvis der er tale om et budskab, så er det, at vi har nogle demokratier, og hvis de skal overleve, så er vi nødt til at tage dem meget alvorligt, for vi kan jo se, at demokratiet igen og igen leder os ind på en forkert vej.

Foto // Nørrebro Teater / Büro Jantzen

Produktion

Forestillingsleder og øvrig sceneteknikker
Ida Egelund Jensen

Produktionsleder
Søren Storm Kastrup

Dramaturg
Mathias Rosenkrands Bech

Sceneteknisk ansvarlig
Claus Odgaard

Sufflør og ass. instruktør
Malene Begtrup

Lysafvikler
Esben Stehouwer

Lydtekniker
Troels Bach Ulstrup

Snedkere
Morten Oscar Alexandersen
David Enghuus

Rekvisitør
Pernille Nielsen

Påklæder
Tina Randklit

Frisør
Marie-Louise Poulsen

Kostumeansvarlig
Anne Mette Fischer

Chef for skrædderdsal og frisører
Mathias August Borg

Maler
Lone Pedersen

Smed
John Rasmussen

Programtekster
Nørrebro Teater

Fotos fra forestillingen
Emilia Therese
Nørrebro Teater / Büro Jantzen

Grafisk design
Klahr | Grafisk design

Tryk
STEP

Tak til
Nørrebro Teater og alle involverede i Diktatoren derfra.

Odense Teaters direktion

Teaterdirektør
Jens August Wille

Økonomidirektør
Allan Wissmann

TAK TIL ODENSE TEATERS PARTNERNETVÆRK
LÆS MERE OM TEATRETS PARTNERE OG PARTNERSKABER PÅ ODENSETEATER.DK

PREMIEREPARTNERE

TEATERPARTNERE